

Nr 4.

Ankom till riksdagens kansli den 9 mars 1915 kl. 4 e. m.

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 4, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder för ordnande och framtida förvaring av kommunala arkivalier.

I en inom andra kammaren av herrar *Molin* i Dombäcksmark och *Oberg* väckt motion nr 155 hemställes, att andra kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t företaga utredning om de åtgärder, som böra vidtagas i syfte att ålägga kommunala myndigheter, styrelser och nämnder (inklusive väghållningsdistrikt) att ordna och för framtiden förvara sina arkivalier, ävensom för riksdagen framlägga det förslag, som av utredningen kan föranledas.

Med avseende på motiveringen tillåter sig utskottet hänvisa till motionen.

Före år 1862, då kommunallagarna utkommo, var pastor självskreven ordförande i sockenstämman, och de handlingar, som beröra de kommunala angelägenheterna intill denna tid, finnas därför i kyrko- eller i vissa fall i landsarkiven. Kyrkoarkiven skulle enligt kyrkolagens föreskrift granskas och visiteras av biskopen. Men några motsvarande säkerhetsföreskrifter infördes icke i de nya kommunallagarna. I kungl. förordningen om kommunalstyrelse i stad finnes visserligen i § 43 en föreskrift, att handlingarna skola förvaras, men var och huru detta skall ske är överlätet åt stadsfull-

Utskottet.

mäktige att bestämma. Dock torde väl i allmänhet de kommunala handlingarna i städerna förvaras på tillfredsställande sätt.

Annorlunda förhåller det sig nog icke sällan på landsbygden. I kungl. förordningen om kommunalstyrelse på landet heter det i § 25, att protokollen med tillhörande handlingar och bilagor skola av ordföranden förvaras på sätt och ställe, som kommunalstämman bestämmer. Vidare stadgas i samma förordning § 51, att, vad kommunalnämnden beträffar, ordföranden skall ombesörja dess skriftväxling, emottaga alla till nämnden ställda skrivelser och framställningar, ansvara för räkenskapernas ordentliga förande, vårda nämndens handlingar och hålla över dem register. Motsvarande bestämmelser gälla även för fattigvårdsstyrelse och vissa andra kommunala myndigheter. Men utom det, att kommunalstämman långt ifrån på alla ställen någonsin fattat sådant beslut, som här ovan omförmäls, eller, om beslut en gång fattats, det nog ofta snart blivit glömt, så finnes ingen, som är lagligen förpliktad att övervaka, att handlingarna verkligen bliva vederbörligen förvarade. Det fattas därför icke exempel på, att de bliva på det mest oförsvarliga sätt vårdslösa. Icke så litet skulle därför vara vunnet, om revisorerna finge sig ålagt att tillse denna sak och i varje revisionsberättelse för stämman anmäla, huru därmed förhåller sig.

Vad särskilt beträffar värden av kommunala värdehandlingar ävensom böcker och handlingar, som behövas för dagligt bruk, kan utskottet i detta sammanhang icke underlåta att framhålla, att vederbörande borde åläggas att sörja för att sådana handlingar förvarades i brandfritt kassaskåp eller på annat fullt betryggande sätt. Detta torde dock icke vara tillfyllest. Ju längre tiden skrider framåt, desto värdefullare bliva dessa handlingar för forskningen, och hava de förstörts eller förkommit, blir denna förlust mer och mer kännbar. Verksamma åtgärder äro därför erforderliga.

Vad värden av de egentliga arkivalierna angår — som ju motionärerna särskilt åsyfta i sin motion — finnes i en kungl. stadga av år 1900 föreskrivet, att arkiv böra omsorgsfullt vårdas av dem, under vilkas närmaste tillsyn de äro ställda, samt att inventering eller inspektion av arkiven bör tid efter annan äga rum. Emellertid synas icke dessa bestämmelser vara i allo tillfredsställande. Det bästa skulle säkerligen vara, om varje kommun eller ett par eller flera tillsammans kunde åläggas att skaffa sig ett brand- och fuktfritt arkivvalv. I många fall torde de kommunala handlingarna kunna förvaras i kyrkoarkiven. För övrigt kan en del sådana arkivalier överlämnas till landsarkiven enligt förordningen av den 14 no-

vember 1902, ehuru ju landsarkiven icke i första hand äro avsedda för kommunala arkivalier.

Alla sådana handlingar, som angå väghållningen, böra givetvis också förvaras, exempelvis i häradsrätternas arkiv eller på annat fullt tillfredsställande sätt.

Skolornas handlingar torde i regel överlämnas till kyrkoarkiven, men även bland dessa finnas sådana — t. ex. matriklar och skolnämndernas skrivelser — om vilkas vårdande erforderliga föreskrifter saknas.

Motionen ger utskottet anledning att något beröra frågan om kyrkoarkivens vård. I allmänhet torde — såsom också ovan antytts — kyrkoarkivalierna vårdas på ett omsorgsfullt sätt. I Göteborgs stift t. ex. är varje kyrkoarkiv inrymt i brandfritt arkivvalv. Utskottet har sig dock bekant, att på åtskilliga ställen i landet förvaringen av dessa arkivalier lämnar mycket övrigt att önska och att av denna grund ytterst värdefulla sådana arkivsamlingar förstörts. I arkivstadgan av den 31 december 1900 heter det: »Finnes något att anmärka i avseende å den lokal, där arkiv förvaras, såsom att den är fuktig eller utsatt för eldfara, åligger det arkivets vårdare att ej mindre hos den, på vilken det ankommer att sörja för bristens avhjälpande, göra den framställning, vartill omständigheterna må föranleda, än även anmäla förhållandet hos den ämbetsmyndighet, som är arkivets vårdare närmast överordnad.» Utskottet anser, att domkapitlen, som beträffande kyrkoarkiven torde vara den överordnade myndigheten, borde ha sig ålagt att även utan direkt anmälan från resp. arkivvårdare göra sig noga underrättade om kyrkoarkivens tillstånd och därefter vidtaga de åtgärder, som av förhållandena påkallades.

Utskottet vill också uttala den meningen, att någon tillsyn från det allmännas sida borde utövas beträffande det sätt, varpå den borgerliga kommunens arkivalier vårdas, och torde denna tillsyn möjligen kunna anförtros åt länsstyrelsen eller åt landsarkivens föreståndare.

På grund av vad utskottet anfört, får utskottet alltså hemställa,

att andra kammaren för sin del ville besluta, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t företaga utredning angående utfärdande av sådana bestämmelser, att kommunala arkivalier bliva på ett betryggande sätt ordnade och för-

varade, ävensom för riksdagen framlägga det förslag,
som av utredningen kan föranledas.

Stockholm den 5 mars 1915.

På utskottets vägnar:

NILS HELGER.